

เทศน์เช้า วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ ตั้งใจฟังธรรม ตั้งใจฟังธรรมเพื่อให้หัวใจเราฉลาด หัวใจฉลาดนะ ถ้าสมองฉลาด สมองนี้มันเป็นส่วนที่ควบคุมประสาท เราว่าสมองนี่เป็นผู้ที่คิด สมองเป็นผู้ที่ทำ แต่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า สังขารคือความคิด ความปรุง ความแต่ง ความคิด ความปรุง ความแต่งเป็นสังขาร สังขารนี้เกิดขึ้น ดุติ เวลาคนสมองเป็นอัลไซเมอร์ สมองตาย เขายังมีชีวิตของเขาอยู่นะ แต่เขาคิดไม่ได้ เขาคิดไม่ได้เพราะศูนย์คุมประสาทนั้น

ฉะนั้น เวลาฟังธรรมๆ ฟังธรรมเพื่อหัวใจดวงนี้ ให้หัวใจดวงนี้มันฉลาดไป ถ้ามันฉลาดขึ้นมา ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกมนุษย์เป็นสัตว์สังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคมนะ มนุษย์โง่กว่าสัตว์ โง่กว่าสัตว์เพราะสัตว์มันมีอิสรภาพของมัน แต่สัตว์มันโดนมนุษย์ล่า สัตว์มันกลัวมนุษย์ เพราะมนุษย์ล่าเอาสัตว์เป็นอาหาร แต่มันมีอิสระของมัน ถ้ามันอยู่ในป่าของมันนะ มันมีอิสระของมัน

แต่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มนุษย์ต้องมีกฎหมาย กฎหมายรอนสิทธิของมนุษย์ใจ ถ้ากฎหมายรอนสิทธิ มนุษย์เราต้องมีกฎหมาย กฎหมายเพื่อให้สังคมร่มเย็นเป็นสุขใจ กฎหมายจะเขียนอย่างไรก็ได้แต่ เขียนเพื่อความสงบร่มเย็นของสังคมนั้น มนุษย์เป็นสัตว์สังคม สังคมพอร่มเย็นเป็นสุข สังคมพออยู่กันได้ไง

แต่กฎหมายเขียนให้ประชาชนเป็นคนดีไม่ได้ กฎหมายเขียนให้คนสามัคคีกันไม่ได้ กฎหมายเขียนให้คนรักกันไม่ได้ เห็นไหม ศีลธรรมเท่านั้น ศีลธรรมเท่านั้น ถ้าศีลธรรมเท่านั้นนะ คนมีน้ำใจต่อกัน เวลาจะมีน้ำใจต่อกันต้องมีศีลมีธรรม ถ้ามีศีลมีธรรม จิตใจเป็นคนดี คนดีคนงามไม่เจ้าเล่ห์แสนงอน ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม

ถ้ามีเล่ห์เหลี่ยม เวลาทางโลกเขาหน้าไหว้หลังหลอก ถ้าหน้าไหว้หลังหลอก ต่อหน้าคิบดีนัก เวลาเบื้องหลังแทงกันๆ ทำลายกัน นั่นนะ เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้แต่ศีล ๕ เวลาศีล ๕ ไม่พูดต่อเสียด ไม่พูดคำเพื่อเจ้า ไม่พูดคำไม่เป็นจริง ไม่พูดสิ่งนั้น ศีล ๕

ศีล ๕ ใจ ถ้ามีศีล มีศีลมีธรรมขึ้นมา กฎหมายก็คือกฎหมาย กฎหมายเขียนมาเพื่อมาบังคับใช้กับสังคมไง บังคับไว้ไม่ให้ทำผิดกฎหมาย ถ้าไม่ทำผิดกฎหมาย ไม่ทำผิดกฎหมาย แต่เป็นความคิด ความคิดนี้ควบคุมไม่ได้ มโนกรรมฯ

มโนกรรม เวลาพระเจ้าทำอาบัติ เวลาทำอาบัติด้วยการกระทำ ด้วยการกระทำถึงเป็นอาบัติ แต่พระก็คิด แต่คิดแล้วไม่ได้ทำ ถ้าไม่ได้ทำก็ไม่เป็นอาบัติ คำว่า “เป็นอาบัติฯ” คำว่า “อาบัติ” คือทำไปแล้วสิ่งนั้นเป็นสิ่งชั่วร้าย สิ่งนั้นเป็นสิ่งไม่ดีทั้งนั้นนะ ต้องปลงอาบัติฯ ปลงอาบัติเพราะอะไร เพราะว่าสารภาพ พอสารภาพ ข้าพเจ้าทำไม่ดี ข้าพเจ้าขาดสติ ข้าพเจ้าทำไปแล้ว ข้าพเจ้าจะไม่ทำสิ่งนั้นอีกๆ นั่นปลงอาบัติ

ปลงอาบัติคือปลงอาบัติเพื่อจะให้เราเริ่มต้นใหม่ เริ่มต้นทำใหม่ ไม่ให้มันเกิดนิเวศธรรม ไม่ให้สิ่งนั้นมารบกวนจิตใจของเรา สิ่งที่รบกวนจิตใจของเราก็สิ่งที่เราทำแล้ว เห็นใหม่ ความลับไม่มีในโลก เราเป็นคนทำเอง เราเป็นคนทำเอง ไม่น่าไหว้หลังหลอกใจ มันต้องมีความสัตย์ ถ้ามีความสัตย์ขึ้นมา ครูบาอาจารย์เรามีความสัตย์ขึ้นมา เข้าพรรษา เวลาเข้าพรรษาขึ้นมา อธิษฐานพรรษา เวลาอธิษฐานพรรษา ตั้งสัจจะสิ่งใดแล้วจะทำให้ตลอดพรรษานี้ ถ้าตลอดพรรษานี้ มีสัจจะ ถ้าตั้งสัจจะแล้วต้องทำสิ่งนั้นให้ได้ ทำสิ่งนั้นให้ได้ไง คือวันนี้จะนั่งตลอดรุ่ง นั่งตลอดรุ่ง พอนั่งไปแล้วอย่างไรก็ไม่ลุกๆ เราก็ตั้งใจกัน เราก็อยากจะทำกัน แต่เราทำไม่ได้

ทำไมต้องคำว่า “นั่งตลอดรุ่ง นั่งตลอดรุ่ง” นั่งตลอดรุ่งขึ้นมามันต้องมีสัตย์ของมัน แล้วเวลามีสัตย์ขึ้นมา มันทำไปแล้ว การนั่งที่นานขึ้นไปมันต้องเกิดอาการ เกิดเวทนา เกิดอาการอึดอัดทั้งนั้นนะ ที่นี้มันก็ต้องร้องๆ เรายังมีความสัตย์ใหม่ ถ้าคนมีสัจจะ คนมีสัจจะทำสิ่งใดแล้วมีสัจจะ เราตั้งเป้าหมายแล้วเราทำสิ่งนั้นให้ได้ แต่เวลาทำไปแล้วมันจะมีอุปสรรคมหาศาล มีอุปสรรคมหาศาล เรื่องข้างนอกก็เรื่องหนึ่งนะ แต่เรื่องของเรานะ เวลาเรายู่กับสังคม สังคมนี้นูนวายนัก สังคมนี้นูนวายนัก เราจะหลีกเร้นอยู่คนเดียว ไปหลีกเร้นอยู่คนเดียว ไปนั่งร้องไห้อยู่นั้นนะ มันคิดมันแต่งมันอยู่ในหัวใจนั้นนะ มันคิดมันปรุงอยู่อย่างนั้น

แต่ถ้าเราหลีกเร้น หลีกเร้นไปเพราะอะไร มนุษย์เป็นสัตว์สังคม สังคมเขาอยู่ด้วยการบังคับใช้กฎหมาย ด้วยความสามัคคีกัน เราเห็นว่าสังคมมันวุ่นวาย เราหลีกเร้นของเราออกไป เราหนีสังคมนี้ออกไป หนีสังคมออกไปเพื่ออะไร ก็เพื่อไปหาหัวใจของเราไป

เห็นไหม เราหลีกเลี่ยงไปเพื่อหาหัวใจของเรา เวลาไปอยู่คนเดียวมันคิดทั้งนั้นนะ น้อยเนื้อต่ำใจไปหมด จะทำอะไรก็ไม่มีใครเห็นความดีของเราทั้งนั้นเลย อยากให้คนเห็นความดีของเรา ทำสิ่งใดก็เป็นความดีๆ มันคิดไปคนเดียวของมันนั่นแหละ แต่ถ้ามีสติปัญญานะ นี่สมบัติบำั สมบัติบำั คือดอยู่คนเดียวนี้สมบัติบำั มันยังมาไม่ถึง

ถ้าสมบัติมันเป็นปัจจุบัน ปัจจุบันเราคิดสิ่งใด เราคิดงานอย่างใด เราทำสิ่งใดให้มันเป็นปัจจุบันนั้น ไม่ให้คิดไปคว้าเอาสมบัติบำัมาเป็นสมบัติของเรา สมบัติบำันะ คิดจนเป็นบำั ถ้าสมบัติของเราละ สมบัติของเราถ้ามีสติปัญญาขึ้นมาะ มันสลดสังเวชใจ อยู่ในครรภ์ของมารดา ๘ เดือน ใครไปคุยกับใคร ถ้าคุยก็คุยกับแม่โดยสายเลือด ๘ เดือน คุยกับใคร ทำไมมันอยู่ได้ละ เวลาออกมาแล้วต้องอาศัยพ่อแม่ อาศัยพี่เลี้ยงเลี้ยงมาจนเติบโตมา โตมา คุณสำคัญตนว่าเป็นคนผู้ยิ่งใหญ่ๆ

ถ้าผู้ยิ่งใหญ่ ทำไมเอาใจของตัวเองไม่ได้ละ ถ้าผู้ยิ่งใหญ่ ทำไมบังคับเราไม่ได้ละ ให้เรามีความสุข ให้จิตเราสงบมันระงับ ให้เรามีสติปัญญาขึ้นมา ถ้าเราผู้ยิ่งใหญ่ ถ้ายิ่งใหญ่มันต้องสั่งได้ สิ สั่งเลย สั่งให้ไม่มีความทุกข์ สั่งให้ชีวิตนี้มีแต่ความสุข สั่งมัน

สั่งไม่ได้ มันสั่งไม่ได้ สั่งไม่ได้เพราะกิเลสตัดหาความทะยานอยากไง ถ้ากิเลสตัดหาความทะยานอยาก อยากทั้งนั้นนะ อยากจะมีความสุข อยากจะมีความสุข แต่ไม่รู้จักความสุขว่าคืออะไร อยากจะมีความสุข ค้นคว้าพยายามขวนขวายมา แล้วได้มาก็ไม่ใช่ความสุขจริงเสียที่ได้มากกว่านี้ ได้ดีกว่านี้ มันจะมีความสุข ก็ขวนขวายกันไป ได้มีความสุข เห็นไหม

ถ้าถึงเมืองพอ สิ่งหน้าที่การงานก็ต้องทำหน้าที่การงานของเราไป ทางโลกนะ ทางโลก ถ้าเราไม่คิดสิ่งใด เราไม่ทำสิ่งใด เราคิดอยู่กับที่ เราไม่ทันเขาแล้ว แต่เราก็ต้องมีสติปัญญาของเรา เวลาทำหน้าที่การงานมันก็เป็นงานของเรา ทำงานเสร็จแล้ว เวลาเขาสอนนะ งานเอาไว้ที่ทำงานอย่าเอากลับบ้าน เวลางานเอาไว้ที่ทำงานซะใหม่ ทำงานเสร็จแล้วก็จบ เวลากลับบ้านนะ กลับมาบ้านก็ครอบครัวของเราซะใหม่ ครอบครัวของเราะ เรามีแต่ความอบอุ่นต่อกันซะใหม่ เรามีความเข้าใจกันซะใหม่ เราคุยกันรู้เรื่องซะใหม่ บ้านเราอบอุ่นซะใหม่ เราก็อยากกลับบ้านของเรา ถ้ามันกลับบ้านของเราะ บ้านของเรามีความอบอุ่น มีความสุข นี่คือบุญ บุญคือในครอบครัวนั้นมีความสามัคคีกัน บุญในครอบครัวนั้น พุฒกันเข้าใจกัน นี่คือบุญ บุญ ถ้ามีความ

ขัดแย้งกันๆ ไม่มีความเข้าใจกัน นั่นนะอกุศลทั้งนั้นนะ มันบีบบี้สีไฟไฟ มันมีแต่ความเจ็บช้ำ
น้ำใจทั้งนั้นนะ ถ้าเจ็บช้ำน้ำใจอย่างนั้น นั่นเพราะอะไรละ

นี่ไง กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน สิ่งที่เกิดมาๆ เขาได้สร้างเวรสร้างกรรมของเขามา
ทั้งนั้น เราก็ได้สร้างเวรสร้างกรรมของเรามา เราถึงได้มาเกิดอยู่ที่นี่ จิตนี้ไม่เคยตาย จิตนี้เวียนว่าย
ตายเกิดในวัฏฏะโดยธรรมชาติของมัน แต่จิตนี้ได้สร้างบุญกุศลของมันขึ้นมา มันเกิดมามันก็มี
บุญอำนาจวาสนา จิตนี้ได้สร้างบาปอกุศลสิ่งใดมา มันก็ได้เกิดเป็นมนุษย์ อริยทรัพย์ มนุษย์
สมบัติ มนุษย์สมบัติขึ้นมาแล้ว แต่จิตใจมันก็บกพร่อง จิตใจคนที่บกพร่อง จิตใจที่บกพร่อง
จิตใจพยายามจะหามาเติมเต็มของมัน แล้วความน้อยเนื้อต่ำใจมันก็บกพร่องในใจอันนั้น

ถ้าบุญนะ ถ้ามันอึดเต็มในหัวใจของมัน ถ้าคนที่มันบุญมีวาสนา เขาคิดดีๆ นะ เขาเห็นคน
พาล เขา เอ้อ! ทำไมมันคิดได้อย่างนั้น เขาแปลกใจนะ เอ๊ะ! ทำไมมันคิดได้อย่างนั้น นั่นนะจิตใจ
เขาบกพร่อง มันคิดมาจากใจ ใจมันบกพร่องของมันด้วยเวรด้วยกรรมไง เวรกรรมขึ้นมา เวลา
ทางจิตวิทยาเขาก็บอก เวลาเรามีลูก ๓ ปีแรกเราเลี้ยงให้มีความอบอุ่น จะให้มันดี มันก็เป็นการ
แก้ทางหนึ่งนั่นแหละ มันก็แก้ทางจิตวิทยา แก้ทางจิตนั่นแหละ แต่มันไม่ใช่ธรรม

ธรรม สัจธรรมๆ ฝึกฝนขึ้นมา จะบวชเณรได้ เด็กที่มันไล่กาได้ มันใช้ประโยชน์ได้ บวช
เณรได้ ผู้ที่จะบวชพระต้อง ๒๐ ปีขึ้นไป บรรลุนิติภาวะ พอบวชขึ้นมาแล้วต้องมีสติปัญญา คั่นควา
หาสัจธรรมในใจของตน เรามาคั่นควาหาสมบัติของเราละ สมบัติแท้ๆ ไม่ใช่สมบัติบ้า

สมบัติบ้าเป็นสมบัติเพื่อเจ้อ สมบัติที่ศึกษามาแล้วไม่เป็นความจริงขึ้นมา ศึกษาธรรมะของ
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นของสมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารื้อค้นขึ้นมา ศึกษา ศึกษาธรรมะของ
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงจำธรรมวินัย ฟังสิ ทรงจำธรรมวินัย ทรงจำไว้ ทรงจำไว้ นี่
ไง ในวัฒนธรรม วัฒนธรรมของชาวพุทธ ใครที่มีลูกมีหลานเอามาบวช พ่อแม่ได้ ๑๖ กัป ๑๖
กัปเพราะอะไร นี่มันทรงจำธรรมวินัย ค้ำยันศาสนาไว้ ค้ำยันศาสนาไว้ก็เหมือนมดแดงฝ้าพวง
มะม่วง ของกูๆ เจ้าของสวนเขาสอยไปขายหมดละ

นี่ก็เหมือนกัน เราทรงจำธรรมวินัย เรามาศึกษาๆ มันเป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วใครคั่นควา ใครประพศติปฏิบัติขึ้นมาได้สัจจะความจริงขึ้นมา ได้ศีล ได้
สมาธิ ได้ปัญญา ได้มรรคได้ผลขึ้นมาในใจอันนั้น ถ้าได้มรรคได้ผลในใจอันนั้น นี่ธรรมทายาท

อุโบสถไม่มีใครสวดได้ ปรับอาบัติ ปรับอาบัติทันทีเลย สิ่งต่างๆ ศึกษากันมาอย่างนั้น ทรงจำ
ธรรมวินัยกันมา แต่ทำจริงได้หรือเปล่าละ ถ้าทำจริงขึ้นมาได้ ถ้าทำจริงไม่ได้ เราหลีกเร้นออกมา

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม สัตว์สังคม สังคมนั้น กฎหมายนั้นบังคับใช้เพื่อความร่มเย็นเป็นสุข
ในสังคมนั้น ทุกคนต้องยอมรับกฎหมายนั้น ถ้ายอมรับกฎหมายนั้นด้วยความรับผิดชอบนะ แต่
ถ้าเป็นความจริงๆ ขึ้นมา เราจะเอาความจริงของเราขึ้นมา เพราะกฎหมายบังคับให้คนเป็นคนดี
ไม่ได้ กฎหมายบังคับให้คนรักกันไม่ได้ กฎหมายบังคับให้หัวใจมันคิดไม่ได้ แต่สติได้ สมาธิ จิต
หยุดคิด เพราะจิตหยุดคิดมันถึงเป็นสัมมาสมาธิ จิตหยุดคิด ความคิดเกิดดับ แต่จิตไม่เกิดดับ จิต
คือจิต ความรู้อยู่อย่างนั้น แต่ถ้าความคิดเกิดดับ แล้วถ้ามันหยุดขึ้นมาสัมมาสมาธิ แล้วมันเกิด
วิปัสสนา เกิดปัญญาขึ้นไป มันถึงยิ่งมหัศจรรย์ใจ

คนที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาแล้วพอเห็นมรรคมันเคลื่อน ถ้าปฏิบัติมันจะเป็นขึ้นเป็นอันนะ
มันเป็นขึ้นเป็นอัน มันมีมรรคมีผล มันมีสัจจะมีความจริง มันจับต้องได้ มันถึงไม่เหลวไหล

ไอ้ที่มันเหลวไหลๆ อยู่นี้มันคว้าน้ำเหลว มันไม่มีอะไรเป็นขึ้นเป็นอัน ท่องจำกันมา
นกแก้วนกขุนทองใจ ของกูๆ อยู่นั่นนะ เจ้าของสวนมันสอยไปขายหมดละ ของเอ็งไม่ได้อะไร
หรอก ได้แต่จินตนาการของเอ็งไป แต่ถ้าเจ้าของสวนเขาสอยมะม่วงนั้นเป็นสมบัติของเขา เขา
สอยเอาไปเป็นประโยชน์กับเขา

นี่ก็เหมือนกัน เราเกิดมาแล้วนะ หัวใจของเรานะ หัวใจของเรา เราพยายามศึกษา ศึกษาขึ้น
มาแล้วให้มีสติปัญญา พยายามเพิ่มพูนบารมีของเรา มาฟังธรรมๆ เพิ่มพูนบารมีของเรา
เพิ่มพูนให้จิตใจมันผ่องแผ้ว ให้จิตใจมันเข้าใจ ให้จิตใจ เราไม่เป็นเหยื่อนะ ไม่เป็นเหยื่อของใคร
ดูเวลาครูบาอาจารย์ท่านพูดถึงสายบุญสายกรรมไง มันก็น่าเห็นใจอยู่ คำว่า “สายบุญสายกรรม”
เห็นแล้วมันถูกใจ เห็นแล้วถูกใจเลย ถ้าไม่สายบุญสายกรรมนะ ถึงจะดีขนาดไหน เห็นแล้วมันก็
ขัดแย้ง ไม่ใช่ของเรา ไม่เหมือน ไม่จริง ไม่ใช่ แต่ถ้ามันสายบุญสายกรรมนะ มันจะเลวขนาด
ไหนก็ เออ! ดี คนเยอะ ดีมากๆ มันถูกใจ มันสายบุญสายกรรมไง

แต่ถ้ามันจะเป็นสายบุญสายกรรมขนาดไหน ถ้าเรามีสติปัญญาของเรา มันเปลี่ยนแปลง
ได้ พระอานนท์แต่เดิมท่านเป็นผู้หญิงนะ ท่านตั้งใจเปลี่ยนแปลงให้ท่านเป็นผู้ชาย ๕๐๐ ชาติ
พระอานนท์ เดิมท่านเป็นผู้หญิง แล้วท่านปรารถนาเป็นผู้ชาย แล้วก็เปลี่ยนแปลงมา
เปลี่ยนแปลงมา ทำไมท่านถึงเปลี่ยนแปลงได้ ผู้หญิงเปลี่ยนแปลงเป็นผู้ชายได้ ผู้ชาย

เปลี่ยนแปลงเป็นผู้หญิงได้ แล้วทำไมเราจะเปลี่ยนแปลงหัวใจเราไม่ได้ ใ้อ้ายบุญสายกรรม
ทำไมเราจะเปลี่ยนแปลงเราไม่ได้ แล้วถ้าเราฝันมัน เราชื่นมัน เรามีสติมีปัญญา ด้วยปัญญา
ปัญญามันพิจารณาไง อันนั้นมันไม่ใช่ มันไม่ดี แล้วเราจะไปทำไมล่ะ ถ้ามันไม่ดีๆ เราก็ทิ้งมันสิ
มันไม่ดีด้วยอะไร มันไม่ดีด้วยข้อเท็จจริง วิเคราะห์อยู่นี่ไง ด้วยปัญญาไง ไม่ใช่ไม่ดีด้วยอารมณ์
ใจ ไม่ใช่อารมณ์ความรู้สึกเรานั้นว่าไม่ดี มันไม่ดีเพราะเนื้อหาสาระ มันไม่ดีเพราะมันเป็นความ
จริง มันไม่ดีจริงๆ นี่สอนมัน สอนใจ ไม่อย่างนั้นมันชอบ เห็นแล้วมันชอบ มันจะไป ถ้ามันมี
สติปัญญา

แล้วสิ่งที่มันขัดแย้ง มันไม่ชอบ นั่นแหละคือกรรม เพราะอะไร เพราะกิเลสมันไม่ชอบ
กิเลสมันชอบสะควกสบาย กิเลสมันชอบชี้หัวคน กิเลสมันชอบเหยียบย่ำ นั่นนะกิเลส พอมีสติ
มันบังคับใจ พอมีสติ มันไม่มีใครเหนือใคร สัต ๕ มีสติ ๕ เหมือนกัน บวชมาเป็นพระนะ จะสูง
ต่ำขนาดไหน เศรษฐีกุมภพินขนาดไหน บวชแล้วเป็นพระ ๒๒๗ เหมือนกัน มีสติ ๒๒๗ เท่ากัน
นี่ไง มันไม่มีใครสูงใครต่ำกว่ากัน เราเสมอกันโดยศีล ไม่เสมอกันโดยศีล เราลงอุโบสถได้
อย่างไร เราทำสังฆกรรมได้อย่างไร การทำสังฆกรรมนั้นคือสามัคคีธรรมที่ผู้เสมอกันถึงทำได้ ถ้า
ผู้ไม่เสมอกัน ทำไม่ได้

เวลาจะมีภิกษุ เวลาจะมีสังฆกรรม โยมต้องออกไป ห้างออกไปๆ เพราะมันไม่เสมอกัน นี่
ไง ถ้าอย่างนั้นกิเลสมันไม่ชอบ ต้องใหญ่กว่าเขา ต้องยอดกว่าเขา ต้องเยี่ยมกว่าเขา แล้วเยี่ยมที่
ไหนล่ะ เยี่ยมเพราะกิเลสตัดหาความทะยานอยากใจ

แต่ถ้ามันยอดคนนะ มันยอดด้วยธรรม ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม จิตใจเราจะมี
คุณธรรมนะ ถ้าจิตใจเรามีคุณธรรมนะ โลกธาตุจะห้วนไหวขนาดไหน มันเป็นเรื่องสัจจะเป็น
เรื่องข้อเท็จจริงอย่างนั้น รักษาหัวใจเราไว้ รักษาหัวใจดวงนี้ไว้ รักษาความรู้สึกนี้ไว้ แล้วใช้
สติปัญญาคิดแยกแยะ แล้วหาที่พึ่งที่อาศัยของเรา

โลกนี้จะมีสงครามจะมีสิ่งใดเกิดขึ้น ผู้มีศีลมีธรรมนั้นจะเอาตัวรอดได้ ผู้มีศีลมีธรรม
นั่นนะ แล้วผู้ที่มีธรรมในหัวใจ จะอยู่ที่ไหน อยู่ที่ไหนเขาก็มีคุณธรรมในหัวใจของเขา รักษา
คุณธรรมในใจอันนั้น จะเป็นประโยชน์เพื่อใจดวงนั้น เอวัง